

SCOL'A ROMANA.

FÓIA PEDAGOGICA PENTRU INAINTAREA CAUSEI SCOLARE LA ROMANI.

Edata si redactata

cu concursulu Domniloru: **V. Gr. Borgovanu**, prof. prep. in Gherl'a, **Dr. D. Barcianu**, prof. semin. in Sibiu, **T. Ceontea**, prof. prep. in Aradu, **Dr. A. Gram'a**, prof. de teol. in Blasiu. **I. Lazariciu**, prof. prep. in Dev'a, **Gr. Pletosu**, prof. si catich. g. o. la gimn. din Naseudu, **Dr. P. Tanco**, directoru gimn. in Naseudu s. a. m. m

de

Max. Popu,
prof. gimn. in Naseudu.

Vasile Petri,
prof. preparandialu em.

Apare in tóta Marti'a si costa pe 1 anu
4 fl., pe $\frac{1}{2}$ 2 fl. Prenumeratiunile sunt
a se adresá la redactiune in Naseudu
(Nassod, Transilvani'a).

Naseudu, 6-a Ianuaru 1881.

Pentru inserate se respunde de siru 5 cr.
si tax'a timbrului câte 30 cr. de fie care
publicatiune. Scrisori nefrancate nu se
primescu, anonime nu se considera.

Reformele

Mariei Teresiei si alui Josefu II in privinti'a instructiunei.

In 30 Novembre a. c. s'au implinitu o suta de ani, decandu a repausatu gloriós'a imperatésa Mari'a Teresi'a si s'a suitu pre tronu nemuritoriulu Josefu II. Acést'a di insemnata in istori'a imperiului austriacu s'a serbatu in multe locuri cu pompa mare. Acést'a di memorabila pentru popórele de sub blandulu sceptru alu Habsburgiloru a datu ansa tuturoru diareloru, cá se scrie articuli intregi despre acesti doi domnitori mari, despre timpulu domnirii si faptele loru.

Si decumva este unu poporu in monarchi'a nóstra, care se privésca cu pietate si recunoscintia la faptele acestoru doi regenti, de securu popóru lu romanu nu este celu din urma. Numele acestoru doi parinti adeverati ai popóreloru voru remané nesterse in inimele Romaniloru, precatu timpu va mai stá suflare romanésca pre pamentu. Acést'a este si caus'a, cà diarele nóstre politice inca au serbatu acést'a di memorabila prin articlii scrisi despre faptele acestoru regenti. Noi la rendulu nostru inca ne tienemu de datoria a amentí pre scurtu faptele loru in ceea ce privesce instructiunea. Ne vomu marginí strinsu la acést'a din urma, din motivu ca de o parte celelalte foi au consideratu lucrulu din celelalte puncte de

vedere, de alta parte a trece preste aceste margini ar' fi contra programei nóstre. A o calcá acést'a, ne-amu feritu totdeun'a, si cu tóte acestea candu vomu face computulu finalu in deficitulu celu vomu aratá, vomu inferá si o pedépsa de 50 fl. v. a. Din acést'a voru vedé onorabili lectori, cà si acést'a foitia, catu e dins'a de nevinovata si catu s'a feritu si se feresce a atinge catu de puçinu veri o cestiune politica, totusi a trebuitu se semta cà stà sub ochii de Argus... Dar' se mergemu la tema.

Déca cine-va voiesce a judecá faptele veri unui omu mare, trebue se se transpuna in spiritulu in timpulu de atunci, se ie in consideratiune impregiarile, intre cari a vetiuitu séu domnitu. Fara de acést'a, o judecata drépta e imposibila. Relativu la reformele Mariei Teresiei in instructiune, nu trebue se uitamu fortunele, ce se redicara asupra ei, indata ce a ocupatu tronulu parintiloru. Acestea n'au remasu nici n'au pututu remané fara influentia asupra desvoltarei interne a statului pre ori ce terenu. Unde ajungea desvoltarea interna a statului, déca in totu decursulu gubernarei sale sar' fi pututu bucurá de pace?

Siepte ani a tienutu resbelulu, ce avù se-lu pórté M. Teresi'a pentru apararea dreptureloru sale. Mari sacrificii de sange si de bani au trebuitu se se aduca in unu timpu asia indelungatu. In acestu intervalu desvoltarea interna a trebuitu

se stagneze, ér' dupa aceea a trebuitu se vindece ranele, ce le-a lasatu dupa sine acestu resbelu funestu.

Intre mijlócele conducátore la acestu scopu a aflatu Mari'a Teresi'a a fi si desvoltarea intelectuala a poporului, pentru ca: „educatiunea junimei de ambe sexele este fundamentulu celu mai insemnatu pentru fericirea adeverata a natiunilor.“

Directiunea erá dictata de spiritulu timpului. Necesitatea educatiunei pentru viét'á practica erá recunoscuta. O multime de cunoscintie folosítore s'au introdusu in scóle, spre a scóte cu ele pre ómeni din nefericit'á ignorantia, in care au crescutu pana aici.

In realizarea planuriloru sale a fostu ajutata de unu siru de barbati de statu. In prim'á linia a fostu Gerhard van Swieten, mediculu imparatesei, unu omu cu vadia si influentia, cá membru alu comisiunei scolari aulice si presiedinte alu comisiunei censurátore de carti, a lucratu multu pentru introducerea de reforme nóue si scóterea invetiamentulu din man'a jesuitiloru. Afara de acest'a mai amintimu pre ministrulu de statu I. A. de Pergen, consiliarulu de statu T. P. b. Gebler, membrulu comisiunei scolari din Austri'a de josu F. C. Hágelín.

Primulu impulsu a venitu totusi din afara. Archiepiscopulu de Passau, L. E. Firmian, acarui jurisdictiune se estindea si preste o parte a archiducatului austriacu, a asternutu imperatesei o pro memoria despre „folosulu scóleloru pentru statu si sant'a religiune,“ si a rugat'o cá se se indure prea gratiosu a dispune, cá scólele se se aduca in ordine prin dispositiuni mai inalte.

Acest'a a aflatu resunetulu doritu in consiliulu de statu. S'a denumitu o comisiune pentru afacerile scolari. Comisiunea si-a trasu informatiuni despre starea scóleloru si le-a aflatu intr'o stare mai trista decum a cugetatu. Mijlócele pentru vindecarea reulu aflate de dins'a au fostu: ameliorarea metodei de instructiune si cualificarea invetiatoriloru. Spre acestu scopu s'a deschisu la 2 Ianuariu 1771 in Vien'a o scóla normala de 4 clasi, care avea de a serví cá scóla de mustra si totu odata si cá preparandia. La doi ani dupa aceea s'a desfiintiatu ordulu jesuiticu (21 Juliu 1773). In urm'a acést'a erá de lipsa o transfor-

mare radicala in afacerile scolari. O comisiune aulica, ce stá in resortulu immediatu alu imperatesei, a luatú in mana acést'a regenerare a invetiamentulu. Dupa mai multe incercari si debateri de proiecte s'a constatatú, cá membrii acelei comisiuni nu sunt la inaltimea misiunei lorú. Astfeliu imperatés'a s'a vediatu necesitata a-si cautá unu omu abilu pentru acestu lucru. Barbatulu doriloru l'a aflatu in persón'a abatelui Felbiger. Acest'a s'a nascutu in 6 Jan. 1724 la Groszgzlogau in Silesi'a, din parinti catolici, a studiatu teologi'a in Breslau, si in 1746 a intratu in institutulú canoniciloru regulari in Sagan (Silesi'a). La 1759 a fostu archipresbiter in cerculu Saganulu si indata dupa aceea abate si prelatu. Cá atare si-a pusú la inima redicarea scóleloru, cari stá pre unu gradu atatu de josu, catu abia se puteau numí scóle. Devenindu Silesi'a provincia prusésca, Felbiger merse in ascunsu la Berlinu si cercetá scól'a reala de acolo, care avea celu mai mare renume. Dupa reintórcere se apucá de realizarea operei, ce si-a propusu. Elu a redicatu mai multe scóle normali s. seminare pentru cualificarea invetiatoriloru, a trimisu mai multi tineri la Berlinu, a datu mai multe carti scolastice. Prin acést'a a trasu asupra-si atentiu-ne regimulu, care la a. 1763 a fostu publicatu si introdusu unu regulamentu generalu pentru scóle. Elu a fostu insarcinatu cu introducerea acestui regulamentu in Silesi'a. In nou'a positiune a lucratu mai cu succesu pentru inaintarea invetiamentulu, delaturandu metod'a vechia a mecanismulu, introducandu instructiunea simultanea si metod'a literisatulu. Tóte scólele au fostu supuse la o controla rigorósa. Prin activitatea s'a si-a castigatu renume, si asia la cererea Mariei Teresiei, regele Prusiei Fried. II i-a concesu se mérga la Vien'a.

Primulu pasiu, ce-lu facú aici Felbiger, a fostu organizarea scólei normali din Vien'a. Dupa aceea a elaboratu unu regulamentu scolaru nou, care s'a publicatu la 6 Dec. 1774 sub numirea de: Allgemeine Schulordnung. Prin acest'a s'a introdusu unu sistemu nou in organismulu scolaru pentru statulu intregu. In privint'á esterna s'au pusú organe controlátore si inspectiunátore, cari tóte formau o corporatiune bine organizata. In fiecare provincia auctoritatea su-

prema scolara erá „comisiunea scolara“ statatóre din 3 membrii: unu delegatu alu locotenintiei provinciali, unu delegatu alu ordinariului si directorele scólei normali provinciali. Provinciile erau impartite in prefecturi si cercuri. Autoritatea scolara in acestea erá oficiulu prefecturei si dechantulu (Protopopulu). In comune autoritatea scolara la scólele normali si principali erá directorele, la cele satesci parochulu si prelanga aceea unu inspectoru mirénu.

In privinti'a interna s'a introdusu metod'a saganica, ad. metod'a *) literisatului si a tabelisatului.

Sub conducerea intielépta alui Felbiger s'au infintiatu mai multe scóle normali, principali si triviali atátu in cetati câtu si in sate. Acestea s'au provediutu cu fonduri, pentru acaroru infintiare nu s'a crutiatu nici unu mijlocu.

Mari'a Teresi'a a premersu singura cu esemplu. Ea a infintiatu pre la castelele sale scoli pentru pruncii curteniloru de rangu inferioru, le cercetá fórté desu, se interesá despre progresu si indemná pre prunci, cá si pre invetiatori, se propasiésca câtu se póte mai tare, si dictá pedepse parintiloru, ce nu-si trimiteau pruncii la scóla.

Prin nou'a metoda s'a introdusu instructiunea simultanea si s'a pusu capetu sistemului netrebnicu de a invetiá numai pre câte unu pruncu odata. In modulu acest'a s'a pututu face progresu indiecitu mai mare, cá mai inainte.

Cu mórtea Mariei Teresiei (29 Nov. 1780) nu s'au ingropatu si reformele ei, pentruca pre tronu urmá fiulu ei, marele imperatu Josefu II, acarui principiu a fostu luminarea poporulu cu ori ce pretiu.

Invetiatur'a crestinésca se tractéza:

*) Metod'a tabelisatului stá intru aceea, cá materi'a propunenda erá scrisa pre o tabela, asa câtu invetiaccii se aiba unu prospectu despre totu ce au se invetie. Metod'a literisatului constá in aceea, cá se scriéu pre tabla cu creta literile initiali ale materiei de tractatu de pre tabela si cu consideratiune la tabela se repetá de atátea ori, pana scieau prunci de rostu. Lasamu se urmeze unu esemplu despre tabel'a catechetica alui Felbiger. tradusa in limb'a nóstra.

(C)atechismu (s)e (ch)iama (c)artea (d)in (c)are (t)inerimea (i)nvétia (i)nvetiatur'a (c)restinésca (p)rin (i)ntrebari (s)i (r)espun-suri.

In genere. De aici se tienu acelea, ce pentru fiacare crestinu	} parte sunt de lip- sa se le scie } } parte se demanda si e folositoriu se le scie }	} cá e numai unu D-dieu, care a creatu tóte si le gubernéza, cá D-dieu e judecatoriu dreptu. } Simbolulu credintiei, rogatiu- nea Domnului, inchinatiunea angerésca poruncile iubirei.

Fiacare omu se aiba ocasiunea de a invetiá a ceti si scrie, erá tendinti'a lui, pentruca numai asia póte fi fiacare omu membru folositoriu statului. De aceea pondulu s'a pusu pre instructiunea poporulu.

Coajutatorii la realisarea ideiloru sale pre terenulu instructiunei au fostu baronulu Gottfried van Swieten, fiulu lui van Swieten, cons. Mariei Teresiei si Josefu Sonnenfels. Celu de antaiu a fostu presedinte alu comisiunei aulice de studii si pentru censur'a cartiloru, alu doilea referente in generalibus si profesoru de sciintiele politiane si camerali.

Baronulu van Swieten a fostu insarcinatu cu elaborarea unui nou planu scolasticu, care la 1783 s'a introdusu in totu imperiulu.

Dispositiunile lui Josefu II se potu reduce la urmatórele:

1. In fiacare parochia séu capelania, precum si in acele locuri, unde in departare periferiala de o jumetate de ora sunt 90-100 prunci obligati a cercá scól'a, se se institue unu invetiatoriu. Acestuia se se dea unu adjunctu, decumva preste numerulu normalu voru mai fi 50 de prunci obligati a cercá scól'a. Salariulu invetiatoriului se fia 130 fl. si venitele ce-le va avé cá crâsnicu (fetu), ér' a adjunctului 70 de fl.

2. Invetiatoriulu se fia absolvitu cursulu preparandialu la o scóla normala si se fia depusu esamenulu preserisu. Elu are se capete decretulu dela prefectura si nu póte fi amovatu din oficiu fara scirea guvernului provincialu.

Fiindu cá Josefu avea scopulu de germanisare, s'a disu in regulamentu: Se ascépta, cá de invetiatori se se aplice, incâtu se póte si la tíera, de aceia, cari posedu limb'a germana.

3. Parochulu, care e si catechetu, si judele se grijésca, cá toti pruncii dela 6-12 ani se

cerce scól'a, si in casu de lipsa se se aplice mijlóce silnice făcia de parinti. Cu cei adulti se se tiena scóla de repetitiune in dumineci si serbatori.

4. In cetatile principali si regesci, in opidele privilegiate si in cetatile municipale se se infintieze căte o scóla normala.

In anulu 1787 s'a denumitu prelanga fiacare prefectura căte unu inspectoru de scóla. Denumirea se facea pre bas'a propunerei inspectorului supremu. Pentru granitiile militari s'au infintiatu institute de crescere, in care se cresceau cate 48 elevi dela anulu 9—18. Instructiunea o primiau elevii in scólele normali, ér' acasa se instruau in obiectele de sfer'a militara si faceau esercitie militari.

Resultatulu acestoru institutiuni s'a vediutu in scurtu timpu. S'au inmultitu scólele si cu đinsele numerulu scolariloru in modu considerabilu, s'au edatu mai multe carti scolastice corespundietóre, si nou'a metoda a prinsu radecini in tóte partile, mai alesu in tierile germane si slave.

Considerandu atentiunile lui Josefu II in ceea ce privesce scól'a poporala, respective instructiunea poporului, ne vomu convinge, că noi in mare parte nici astadi, aprópe unu seculu in urma, nu amu ajunsu unde a voitu dinsulu se fia scólele atunci.

In fine vomu mai amintí despre o dispositiune facuta cu scopu de a redicá tinerii talentati, dar' miseri, care dovedindu-se de nepractica, elu insusi o a retrasu. Imperatulu adeca a voitu a creá stipendii, cu cari se se intretiena scolari talentati incependu dela scól'a triviala pana la universitate. Mijlócele pentru crearea stipendiiloru au fostu fundatiunile de stipendii si taxele, ce s'au introdusu cá didactru. Resultatulu a fostu, că fiindu taxele séu didactru mare, auditorii la scólele inalte s'au impușinatú atâtu de tare, catu dupa doi ani s'a vediutu nevoitu a sterge acést'a dispositiune.

Acést'a inse nu detrage nemicu din meritele, ce si le-a castigatu marele imperatu pentru luminarea poporului. Durere numai, că a traitu prea pușinu pentru sine si cu multu mai pușinu pentru statu si pentru popórele din cari se constitue!

Invetiamentulu intuitivu in scól'a poporala.

De Ioanu Dariu.

(Urmare).

15. Ciocarli'a.

- 1) Ciocarli'a e o pasere migratóre, de colóre sura.
- 2) Ea canta numai dupa ce s'a inaltiatu susu in aeru.
- 3) Ciocarli'a se duce tómn'a dela noi si vine primavér'a fórte de timpuriu.
- 4) Ea 'si face cuibulu pe pamentu.

Recapitulare: Ciocarli'a e o pasere mica, migratóre, de colóre cenusie, carea in timpul candu canta se inaltia susu prin aeru. Ea se duce tómn'a dela noi si vine primavér'a fórte de timpuriu. Ea 'si face cuibulu pe pamentu josu.

O istorióra: „Ce-ti lipsesce, scumpa paserica?“ dise Teodoru catra o ciocarlia, ce stá trista in colivia. Mancare ai destula, apa asemenea totu próspeta 'ti aducu, si totu esti superata si nu me bucuri cu nici unu cântecu. Ciocarli'a uitandu-se trista la Teodoru 'i dise: „Iubite copile, cum se-ti cantu si se fiu cu voia buna, candu colo pe campu 'mi stau 4 puisiori singuri in cuibu. De acolo me prinse venatoriulu si me vendú tie c'unu pretiu bagatelu. O bietii mei puisiori, ei trebue se péra, de nu me voiu duce mai curendu la ei se le dau de mancare. Vedi copile, pentru asta sum eu asia de superata. Da-mi drumulu si eu 'ti voiu cantá cele mai frumóse cantece, dupa ce 'mi voiu saturá puisiorii.“ Asia dise ciocarli'a si lui Teodoru fiindu-i mila de ea si de puisiorii ei, 'i deschise colivi'a si ea sburá cá ventulu la cuibulu ei. Dupa ce 'si saturá bine puisiorii, incepú se cante frumosu in aeru, cá si candu ar' fi voitu se-i multiamésca lui Teodoru pentru eliberarea ei.

Tractarea: De buna séma voi ati vediutu paserile mici in colivii. Ele sunt fórte frumusiele si tare placute, totusi ele nu mai sunt asia voióse si nici nu mai canta asia frumosu, cá inainte de a le prinde cine-va. Mi-ai puté spune vr'o cate-va? Si Teodoru credea, că mic'a lui ciocarlia ce o cumperase, va cantá frumosu in colivie, dar' ea nu cantá, cá erá fórte trista, pentru că se gandea la puisiorii ei ce-i lasase singuri in cuibu. Ea 'i promise lui Teodoru, ca-i va cantá cele mai frumóse cantece, déca 'i va dá drumulu, Teodoru 'i deschise usi'a si se bucurá fórte multu vediendu-o cum se duce cu iutiél'a ventului la cuibulu ei. Dupa-ce 'si saturá bine puisiorii, incepú se cante frumosu, cá si cum ar' fi voitu se-i multiamésca lui Teodoru.

E tare pacatu se prindeti paserile de pe cuibulu loru!

16. Priveghitóra.

- 1) Priveghitóra e o pasere mica, cantatóre, de colóre rosie cenusie.
- 2) Ea se nutresce cu vermi si mai cu deosebire cu saci de furnici.
- 3) Tómn'a se duce dela noi si primavér'a vine de timpuriu.
- 4) Ea

constituitu alegendu'si de presiedinte pe domnulu advocatu **P. Cosm'a.** de secretariu pe domnulu propr. **Eug. Brote.**

Misiunea comitetului espositiunei este, a luá tóte mesurile preparative, câte le va aflá necesare spre ajungerea scopului, a se pune in comunicatiune cu publiculu intregu, a primí la timpu in sensulu regulamentului alaturatu tóte obiectele destinate pentru espositiune, a le asiediá in localulu alesu spre scopulu acest'a si dupa inchiderea espositiunei a le remite pe cele de remisu la proprietarii loru, a luá in sam'a sa pe cele ce voru fi daruite asociatiunei transilvane.

Pe temeiulu acestei notificari si respective instalari a comitetului espositiunei, se intielege de sine, cá toti doritorii de a participá la espositiune voru avea a se adresá in ori-ce afacere de natur'a acesteia, de a dreptulu catra:

Comitetulu espositiunei romanesci,
in Sibiiu strad'a Cismadiei (Heltauergasse) Nr. 7.

Incheiamu acestu apelu cu ceea ce s'ar' fi cuvenitu se 'lu incepemu:

Inainte cu Dumnedieu!

Din siedinti'a plenara a comitetului asociatiunei transilvane dela 2 Decembre 1880.

Jacobu Bolog'a m. p., **G. Baritiu m. p.**
v.-presiedinte. secretariu.

A. Program'a espositiunei.

(Estrasu din raportulu comisiunei).

I. Montanistic'a.

1. Materialii fosile (carbuni, petrolevu brutu etc.)
2. Minerale si metale (saruri, puciósa, grafitu, aur, arama etc.)

II. Agricultur'a, silvicultur'a si horticultur'a.

1. Totu felulu de plante agricole (cereali, canepa, inu, tabacu, trifoiu etc.)
2. Producte animalice (pei, pene, céra, peri, lâna, unsori, laptarii).
3. Productele silviculturii (lemnarii, cója, resína, éscá etc.)
4. Animale (cai, boi, oi, porci, gaini etc.)
5. Productele horticulturii (póme, legumi, flori etc.)

III. Industri'a.

1. Industri'a chimica (preparate chimice, ape minerale, sapunu, luminari, aspréla (scrobéla), colorii, cleiu etc.)
2. Faina, spirtu, vinu, otietu, conserve si cofetarii.
3. Lâna spalata, tieseturi, metasarii, brodarituri, dantele, vestiminte fabricate din pei.
4. Industri'a metaleloru (aurarii si argentarii, arme, instrumente).
5. Industri'a lemnariiloru (mobile, buti, rotaria, síndile, corfe, strugarii).
6. Fabricate din pétra, pamenturi si sticla (óle, sticlarii, scocuri, cuptóre etc.)
7. Industri'a nationala de casa.

IV. Machine si unelte.

V. Artele.

1. Artele grafice (tipografi'a, xilografi'a, litografi'a, fotografi'a etc.)
2. Art'a bisericésca (decoratiuni, odóre, icóne, candelé etc.)
3. Architectur'a, (sculptur'a, zugravitul, desennulu etc.)
4. Anticitati.

VI. Producte literare si mijlócele de instructiune.

In cátu privesce terminulu, la care ar' fi a se tiené espositiunea, comisiunea, de si conscia de multele si varile greutati, ce sunt impreunate cu arangiarea ei, a crediutu totusi, cá nu va fi favorabilu pentru intreprindere, déca se va pune in terminu indepartatu, cu atátu mai multu nu, cu cátu espositiunea va avea se remana in marginile modeste, prescise prin impregiurari. Astfeliu comisiunea opinéza, cá espositiunea se va puté deschide in 27 Augustu (S. Maria) anului viitoriu.

B. Regulamentulu

espositiunei romane din Sibiiu, arangiate de „asociatiunea transilvana pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu.“

1. Espositiunea romana arangiata de asociatiunea transilvana pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu se va deschide in Sibiiu la 15/27 Augustu 1881 si se va incheia la 25 Augustu (6 Septembrie) 1881.

2. Comitetulu espositiunei conduce si reguléza tóte afacerile espositiunei.

3. In fia-care despartimentu alu asociatiunei se forméza unulu séu mai multe subcomitete de espositiune. Aceste stau in correspondentia directa cu comitetulu espositiunei, sunt indreptatite a provocá la participare, a primí obiecte de espositiune si a le transportá in modu colectivu la adres'a comitetului espositiunei.

4. La acést'a espositiune se admitu numai obiecte dela producenti romani.

5. Fia-care esponentu va insciintiá comitetulu espositiunei celu multu pana la 1. Juliu 1881 de adreptulu séu prin subcomitete, despre obiectele ce doresce a espune.

6. Tóte materialele espesibile sunt cu totulu eschise dela espositiune. Alchhole, oleuri, materii alcalice si alte materii, cari ar' puté fi daunóse pentru celelalte obiecte espuse, séu ar' puté molestá publiculu, se primescu numai in vase mici si anume potrivite pentru acestu scopu.

7. Afara de aceste, comitetulu espositiunei are dreptulu a refusá primirea vre-unui obiectu si din alte motive.

8. Tóte transporturile espositiunei sunt a-se insemná pe coli, (lada, pachetu etc.) cu signatur'a: **E. R. Sibiiu 1881**, si sunt a-se adresá comitetului espositiunei din Sibiiu (Nagy-Szeben).

9. Punendu-se in contielegere cu societatile drumului feratu, comitetulu espositiunei va nisú de a dobandí o tarifa redusa pentru obiectele espositiunei, supuse transportului. Publicarea dispositiunilor speciale se va face la timpulu seu.

10. Subcomitetele voru ingrigí, cá obiectele de espositiune din cerculu loru se se espedeze dupa putintia tóte intr'unu singuru transportu.

11. Spesele transportului obiectelorú de espositiune pana la Sibiiu si retour le pótra esponentulu.

12. Obiectele de espositiune se primescu in localitatile espositiunei dela 1/13 Juliu pana la 13/25 Augustu 1881. Esceptiune dela acestu termina facu productele próspete ale horticulturii si ale animaleloru vii, pentru cari obiecte se voru face la timpulu seu dispositiuni speciale.

13. Fia-care esponentu va primí dela comitetulu espositiunei unu certificatu, in care se va cuprinde numerulu, sub care s'a primitu obiectulu seu si determinarea grupei, unde este asiediatu.

14. Obiectele se espunu sub firm'a producentiloru loru.

15. Esponentii sunt invitati a-se declará, déca dorescu cá obiectulu loru se se vanda si cu cátu, séu déca dorescu a-lu doná, séu a li-se retrimite.

16. Comitetulu va luá tóte mesurile necesare pentru a scuti obiectele espuse de ori-ce dauna.

17. Obiectele de espositiune se supunu apretiarei unui jurin. Dispositiuni speciale, precum si publicarea modalitatii de premiare voru urmá.

18. Obiectele de espositiune nu se potu scóte din localitatile espositiunei fara scirea si permisiunea comitetului.

19. Pana la terminulu deschiderei intrarea in localitatile espositiunei este oprita fia-caruia. Déca unu esponentu voiesce a-si asiedí si decorá insusi obiectele sale, elu póte avea intrare in localitile espositiunei numai cu unu biletu, estradatu de presidentulu comitetulu de espositiune.

20. Pentru servitiulu internu alu espositiunei se voru publicá la timpulu seu dispositiuni speciale.

21. Fia-care esponentu se obliga la respectarea si intocmai urmare a acestui regulamentu.

Votatu si statoritu in siedinti'a comitetului espositiunei tienuta la Sibiiu in 13/15 Nov. 1880.

Parteniu Cosm'a m. p.,
presiedinte.

Eugenu Brote m. p.,
secretariu.

Acte referitóre la constituirea Reuniunei invetiarorilor romani gr.-cat. din giuruu Gherlei.

(Fine).
XVII.

Presiedintele propune — dupa programa — ascultarea referadei comisiunei pentru propuneri.

Referintele comisiunei prof. V. Gr. Borgovanu dá cetire proiectulu de propuneri, precum urméza:

1) Edicundu-se in statute (§ 3 lit. a) espresu, cá „membru fundatoru póte fi ori care individu... conferindula fondulu reuniunei odata pentru totu déuna celu puçinu 30 fl. v. a., se nasce intrebarea, óre on. adunare generala se se tiena mortisiu de liter'a §-lui? séu se se faca — amesuratu §-lui 14 aliniatulu ultim — o dispositiune mai detaiata in privinti'a acést'a, spre inaintarea scopulu reuniunei?“ Comisiunea s'a declarat cu unanimitate pentru alternativ'a ultima, anume: Sum'a de 30 fl. se se póta solvi si in rate anuale de 5 fl. v. a. cu 1 a Januariu a fia carui anu; ér' preste restulu de 25 fl. cu 6% se se dee o obligatiune, ér' respectivulu individu indata cu depunerea ratei prime de 5 fl. v. a. se se considere de membru fundatoru.

Dupa discusiuni mai indelungate, la cari participa Magnif. d. St. Biltiu, M. S. Mich. Sierbanu, Negrutiu, Borgovanu, Suciú si Boieriu, Magnif. domnu Dem. Coroianu:

Adunarea primesce de concludu: Individulu ce voiesce a se face membru fundatoru póte solvi tacs'a de 30 fl. statorita in statute si in rate de 5 fl. anuatimu; din mo-

mentulu ce depune rat'a prima de 5 fl. se considera de membru fundatoru; preste restu, prelanga 6%, se da obligatiune; interesele se solvescu totu déuna anticipative, ér' rat'a solvinda cu 1-a Januariu a fia carui anu. Sum'a baniloru incursi din tacesele membriloru fundatori forméza unu capitalu neatingibilu, care indata se si depune spre fructificare in cas'a de pastrare din loco. Interesele — dupa ratele restante, (dela membrii fundatori) se potu intrebuintiá in erogatiunile anului curentu, de cumva spre acoperirea acelor'a n'ar' ajunge banii incursi dela m. ordinari binefacatori etc.; la din contra se capitaliséza si acelea, precum si banii incursi dela membrii ordinari si din alte isvóre ale reuniunei — catu si ce intrece preste erogatiunile prevediute in bugetulu anului respectivu.

2) Cá scopulu reuniunei se se póta inaintá mai usioru si mai securu, reuniunea se se imparta in reuniuni filiali, si anume intr'a tátea, preste câte districte protopopesci se estinde: Presiedintele in fia-care reuniune filiala se fia protopopulu concerninte; ér' secretariatulu si totu odata conducatoriulu prelegeriloru, ce se voru tiené cu ocaziunea adunariloru aceloru reuniuni filiali, se fia celu mai bunu invetiatoriu, care se va alege liberu in adunările respective pre restimpu de unu anu.

Adunarea primesce, cá „Reuniunea invetiarorilor romani gr. cat. din giuruu Gherlei“ se se imparta in 12 reuniuni filiali dupa cele 12 districte protopopesci, precum se vedu in statutele reuniunei.

3) Pentru afacerile interne ale reuniuniloru filiali se se elaboreza pana la procsim'a adunare generala unu proiectu de regulamentu specialu.

Se primesce si adunarea insarcinéza cu elaborarea aceluia pre comitetulu administrativu.

4) Se propune, cá On. adunare generala se ia mesurile de lipsa pentru de a se elaborá si statori unu modu de comunicatiune séu reciprocitate spirituala intre tus-patru reuniunile deja esistinti pe teritoriulu diecesei Gherlane (reuniunea inv. Salagiani, Chioreni, Naseudeni si Gherleni). Si in legatura cu acést'a se se mijlocéscu o uniformitate in instructiune si educatiune la tóte scólele gr. cat. din diecesa.

Adunarea primesce in principiu acést'a propunere, si conrede totu comitetulu administrativu, cá pre procsim'a adunare generala se vina inainte cu unu proiectu de regulamentu relativu la comunicatiunea spirituala stabilinda intre reuniunile amenite. In privinti'a alineatulu ultim din

propunere, comitetulu administrativu alu reuniunii nóstre se se puna in contielegere cu comitetele administrative ale celorlalte reuniuni si despre resultatu se relateze la timpulu seu.

5) Facundu invetiatorii durerós'a esperintia si constatandu-se, cá cu ocasiunea alegeriloru invetiatoriloru la statiunile invetiatoresci vacante si comitu multe abusuri si se scaritiéza solutiunile, ceea ce e spre cea mai mare danna a statului invetiatorescu, se se elaboreze unu proiectu de memorandu, carele desbatendu-se apoi in adunarea generala procsima se se faca din sinulu adunarei pasii necesari spre lecuirea abuseriloru.

Adunarea primesce si concrede si afacerea acést'a comitetului administrativu.

6) Dupa ce scopulu reuniunii se póte ajunge mai usioru si mai securu numai asia, déca esperintiele facute pre terenulu instructiunei si educatiunei de unii membri se voru comunicá cu toti membrii reuniunii; dupa ce scopulu aci atinsu se póte ajunge numai prin unu organu propriu alu reuniunii; dupa ce reuniunea nóstra fiindu inca numai in embrionu nu póte dispune despre mijlócele necesari pentru sustienerea unui organu de publicitate propriu de o parte, ér' de alt'a fiindu cá avemu unu atare organu chiar pre teritoriulu diecesei nóstre — „Scól'a Romana“ redactata de eminentula nostru pedagogu si fostulu profesoru alu celorlalte mai multi membri ai acestei adunari; se propuné, cá on. adunare, respective Veneratulu presidiu se binevoiésc'a a edice: cá „Scól'a Romana“ se considera de organulu propriu alu reuniunii gherlane si se recomanda membriloru cu tóta caldur'a spre partenire.

Presidiulu enuncia si adunarea primesce propunerea cu unanimitate.

7) Considerandu resultatele positive si meritele distinse cunoscute si din partea straimiloru, ce unii barbati romani si-au castigatu pe terenulu scientificu si scolasticu la poporulu romanu, care numai mai alalta-ieri s'a pututu desteptá din secular'a letargia: comisiunea propune, cá On. adunare se proclame — in intielesulu §-lui 3 lit. d. din statute — de membrii sei onorari:

a) pre Magnificulu si reverendissimulu d nu prepositu Timoteiu Cipariu, pentru distinsele sale merite pe terenulu scientificu si literariu.

Adunarea erumpe in strigari entusiastice de „se traiésc'a d-lu T. Cipariu!“

b) pre d-lu Vasiliu Petri, prof. preparandialu emeritu si redactorulu „en chef“ alu „Scólei Romane“, precum si pre Reverendissimulu d-nu Ioan M. Moldovanu, canonicu in Blasiu si redactorulu „Foiei scolastice“, carea apare deja in anulu alu VIII-a — ambii pretitulati d-ni — cá distinsi pre terenulu instructiunei si educatiunei poporali.

Adunarea intre strigari de „se traiésc'a“ proclama de membrii sei onorari pre Magnificulu si reverendissimulu d. Timoteiu Cipariu, pre d-lu V. Petri si Reverendissimulu d-nu I. M. Moldovanu.

Apoi considerandu, ca sciinti'a este unu bunu comunu, ce nu cunoşce cunfesiune si nationalitate, si ca de resultatele si fructele ei se bucura tóta omenimea: comisiunea propune, cá on. adunare generala se proclame de membrii sei onorari din motivele de mai susu si pre distinsulu pedagogu germanu Dr. Friedrich Dittes, celebrulu directoru alu institutulu pedagogicu superioru din Vien'a si redactorulu escelintei foie pedagogice „Paedagogium“, precum si pre distinsulu pedagogu magiaru Lubrich Augustinu.

Adunarea prochiama si pre d-nii Dr. Friedrich Dittes din Vien'a si Lubrich Augustinu de membrii sei onorari intre urari de „se traiésc'a“ si insarcinéza biroulu, cá la timpulu seu se se tramita tuturoru diplomele.

8) Dela presidiulu reuniunii se se circuleze prin districtele protopopesi ingremiate reuniunii o lista din preuna cu unu esemplaru din statutele reuniunii, recercandu-se dd. protopopi, cá se indemne spre contribuiri benevoli in favorulu fondului reuniunii nu numai pre preuti, ci si pre alti inteligenti si mireni dintre credinciosii nostri.

Se primesce intocmai.

9) Se se procure, cá indispensabili necesari pentru reuniune, si anume:

a) Doue sigile, unulu de imprimatu si altulu de sigilatu.

b) Pentru biblioteca foile pedagogice „Scol'a Romana“ si „Foi'a scolastica“ de pre anulu curinte; ér' cate unu esemplaru din cursurile de pre ceialalti ani — se se róge on. redactiuni respective, cá se gratifice bibliotecei. Asemenea se se procure si o foia germana si alta magiara — se intielege — pedagogice — cari le va aflá cu cale biroulu.

c) Trei séu patru opere pedagogice — escelinte — statorinde totu prin comitetu.

d) Se se tiparésc'a statutele si blanchetele pentru diplome in cate 300 esemplare, precum si unele rubricate cu diuarele casariului si a bibliotecariului.

Tóte aceste se primescu „en bloc.“

10) Membrii fundatori si ordinari se solvésc'a la inmanuarea diplomei o taca de 40 cr.

Se primesce.

XVIII.

Presidiulu róga comisiunea bugetara a-si ceti operatulu. Referintele M. O. D. N. F. Negrutiu, citesec proiectulu bugetaru, precum urméza: (a se vedé sub III).

Se primesce fara discussiune mai indelungata

XIX.

Comisiunea pentru inscrierea membrilor fundatori si ajutatori, relationeaza:

a) cumca s'au inscris trei membrii fundatori: Magnif. d. Stefanu Biltiu, canonicu etc. Magnif. d. Demetriu Coroianu canonicu si rectoru seminarioalului si Magnif. d. Vasiliu Popu, canonicu, dintre cari Magnif. d. Coroianu a depus intrég'a tacsă; Magnif. d. Biltiu rata prima (in intielesulu p. XVII. Nr. 1.) — 5 fl.; ér' Magnif. Vasiliu Popu, se obliga a solvi in siese rate. —

Adunarea proclama intre urari de „se traiésca“ de membri fundatori a-i sei pretus-trei pretitulati d-ni canonici.

b) si doi ajutatori: d-nu adv. Gregoriu Stetiu solvindu 5 fl. si MOD. V. Pordea solvindu 1 fl. —

Se proclama de membrii ajutatori intre urari de „se traiésca.“

c) dintre membrii ordinari au solvit tacs'a — 1 fl. — d. invet. Jacobu Buciaru.

Presidiulu multiamesce deosebiteloru comisiuni, cari intr'unu timpu relativu scurtu si-au implinitu cu diligintia si zelu — misiunea.

XX.

Urméza — dupa programa — defigerea locului si a timpului pentru procsim'a adunare generala.

Dupa discusiuni mai indelungate se statoresce: Diu'a prima dupa s. Maria mica a. 1881 si éراسi in Gherl'a.

XXI.

Presidiulu pune pre tapetu alegerea unei comisiuni pentru verificarea procesului verbalu presentu (in intielesulu §-lui 10 p. d. din statute).

Se alegu prelanga presiedinte si secretariu trei membri in persónele d-loru: Ioane Boieriu invet. in Gherl'a, Eremia Lupu invet. in Seplacu si Demetriu Mázocu invet. in Dengeleagu.

XXII.

Inainte de inchideréa siedintiei Magnif. d. canonicu si prepositu titul. Stefanu Biltiu propune, cá din protocolulu acestei adunari se se trimita o copia autenticata prin presidiu si Veneratului Consistoriu localu.

Adunarea primesce.

XXIII.

Fiindu obiectele insirate in grograma tóte deja pertractate si resolvite, Magnif. d. presiedinte inchide adunarea cu o vorbire scurta, multiamindu membrilor ordinari - invetiatoriloru — cari din departare considerabila n'au pregetatu a veni la adunare, pre-

cum si p. t. d-ni onoratori, cari au condecoratu cu presentia d-sale — adunarea.

Adunarea intempina vorbirea d. presiedinte cu entusiastice strigari de „se traiésca.“

XXIV.

In numele membrilor ordinari, prof. preparandialu V. Gr. Borgovanu, raspunde cu pucine cuvinte d-lui presiedinte multiamindu-i in cuvinte calduróse pentru ostenél'a, tactulu si intielépt'a conducere a adunarei finindu cu o invocatiune catra D-dieu pentru prosperarea tinerei reuniuni.

D. u. s.

Presiedintele:
Michailu Sierbanu,
canonicu.

Secretariulu:
N. F. Negrutiu.

Acestu protocolu cetindu-se s'a verificatu si subscrisu:

Datu Gherl'a, 17 Octobre 1880.

Michailu Sierbanu
canonicu, presiedintele
Reuniunei.

Ioanu Boieriu.
Ioanu Hodoreanu.
V. Gr. Borgovanu.
Jeremia Lupu.
Demetriu Mázocu.

II.

R a p o r t u l u

secretariulu provisoriu alu „Reuniunei invetiatoriloru romani gr. cat. din giurulu Gherlei“ cetitu in adunarea generala (constituanta) tiena la 17 Octobre 1880 in Gherl'a.

Onorata adunare generala!

Acusi in Ianuaru a. venit. voru fi cinci ani, decandu redactorulu foiei pedagogice de odinióra „Scól'a,“ ce aparuse aci in Gherl'a, pasi pentru prim'a óra cu ide'a salutara de a coaduná si eventualminte a efeptuí constituirea tuturor invetiatoriloru romani gr. cat. din tractele protopopesci: ale Gherlei, Burzei, Secului, Logiardului, Giulei, Caticaului, S. Margitei, Vaadului, Alparetului, Reteagului si Cristurului intr'o reuniune invetiatorésca. Totu atunci s'au prezentatu invetiatoriloru coadunati totu aci in Gherl'a si unu proiectu provisoriu de statute pentru nou infintand'a reuniune, care inca atunci s'a botezatu „Reuniunea invetiatoriloru romanigr. cat. din giurulu Gherlei“. Proiectulu acela de statute s'a si publicatu in colónele „Scólei“ (Nr. 2 din 1876).

Dar' numai atat'a si mai multu nu sciu se se fi lucratu ceva de motorulu acestei cestiuni atatu de momentóse! — Ci timpulu presinte, a carui caracteristica este: intrunirea, asocierea tuturor puteriloru omogene pe tóte terenurile activitatiei omenesci, nepermitiendu a-ne indestulí numai cu misicarea séu inceputulu unui lucru, ei pretindiendu rezultate pipabile: corpulu profesoralu dela institutulu pedagogicu din Gherl'a a luata de nou si cu multa serio-

sitate afacerea infintiarei unei reuniuni invetiatoresci in acestu tienutu, de unde cá din focariulu unei vaste diecese — se astépta si cu dreptu cuventu — iniciativ'a si indemnulu la totu soiulu de lucruri salutarie. Corpulu profesoralu preparandialu dicu — luandu „da capo“ cestiunea reuniunei, a supusu proiectulu de statute amentitu mai susu unei revisiuni radicali inca prin Ianuariu anulu trecutú — 1879. Operatulu re-vediu si amplificatu s'a susternutu Veneratului Consistoriu si de acolo Inaltului ministeriu de cultu si instructiune spre aprobare. Inalt'a aprobare ulterióra abia a urmatu in 19 Augustu 1880 sub Nru. 23.271.

Statutele aprobate suna dara: (se cetescu).

V. Gr. Borgovanu
secretariu provisoriu.

III.

Statutele

Reuniunei invetiatoriloru romani greco-catolici din districtele protopopesci ale Gherlei, Buzei, Secului, Logiardului, Caticaului, Sant-Margitei, Vaadului, Alparetului, Reteagului, Cristurului si a Lapusiului numite: „Reuniunea invetiatoriloru romani greco-catolici din giurulu Gherlei“

I. Scopulu reuniunei.

§ 1. Scopulu reuniunei este inaintarea invetiamentului scolasticu.

II. Mijlócele conducátore la scopu.

§ 2. Spre scopulu acest'a va nisui reuniunea:

- 1) prin tienerea corpului invetiatorescu in curentulu desvoltarei si perfectionarei sciintieloru pedagogico-didactice, — din care consideratiune va tiené in totu anulu o conferintia séu adunare generala si va nesui, cá fiacare invetiatoriu se cetésca barem cate o foia scolastica si se se provéda cu cartile pedagogice necesarie;
- 2) amesuratu starei sale materiale va infintia o biblioteca din operele pedagogice eminente si va indemná pre membrii la cetirea acelora;
- 3) prin ajutorarea docentiloru de totu seraci si premiarea celoru mai meritati pe terenulu invetiamentului scolasticu.

III. Membrii reuniunei.

§ 3. Reuniunea va avé membrii fundatori, ordinari, binefacatori si ordinari.

- a) Membru fundatoru póte fi ori care individu onestu — fara osebire de secsu, conferindu la fondulu reuniunei odata pentru totu-déun'a celu pucinu 30 fl. v. a.
- b) Membri ordinari sunt toti invetiatorii si tóte invetiatorescele diplomate dela scólele de baiati si fetitie de confesiunea gr. catolica aflatóre pe teritoriulu districteloru protopopesci amentite,

conferindu la fondulu reuniunei in 1-a Ianuariu a fia-carui anu cate unu florenu v. a. — Invetiatorii si invetiatorescele diplomate din alte parti supunendu-se obligamentului membriloru ordinari potu se intre in numerulu acestor'a.

- c) Membru binefacatoriu póte fi ori care individu onestu fara osebire de secsu, conferindu la fondulu reuniunei barem unu florenu v. a. pre fia-care anu.

Toti aceia, cari intr'unu modu séu altulu ar' inaintá scopulu reuniunei, voru fi recunoscuti din partea acesteia de ajutatorii reuniunei.

- d) Membrii onorari se alegu pre viétia in adunarile generale ale reuniunei dintre individii bine-meritati pe terenulu scientificu si scolasticu. Persóne din state straine potu fi alese de atari numai cu aprobarea previa din partea guvernului reg. ungurescu.

§ 4. Toti invetiatorii si tóte invetiatorescele diplomate de confesiunea greco-catolica din districtele protopopesci amentite mai susu, precum si profesorii dela institutul pedagogicu din Gherl'a si dela scólele primare (normali) infintiate si infintiande pre teritoriulu acestei reuniuni sunt obligati cá atari a se face membri ordinari ai reuniunei.

IV. Oficialii reuniunei.

§ 5. Tóte afacerile reuniunei se administra de unu comitetu constatatoriu din unu presiedinte, unu vice presiedinte, unu secretariu, unu casariu, unu controloru, unu bibliotecariu si trei membri, cari toti se alegu in adunarile generali ale reuniunei dintre membrii fundatori si ordinari pre unu restimpu de trei ani. Presiedintele, secretariulu, casariulu, bibliotecariulu si unu membru trebuie se fia cu locuinti'a in Gherl'a.

V. Agendele comitetului.

- § 6. a) Esecuta conclusele adunarei generali;
- b) desbate si decide tóte afacerile curente ale reuniunei;
- c) se ingrijesce de incasarea regulata a tacselorulu dela membrii reuniunei;
- d) nu face alte erogatiuni decatu numai cele asemnate de adunarea generala si intre marginile statorite de acést'a; inse erogatiuni mai neinsemnate necesare pentru tinerea in curentu a afaceriloru reuniunei se potu face si la asemnarea comitetului, avendu a relationá despre acestea adunarei generali procsime;
- e) compune si presinta adunarei generali unu raportu gen. despre activitatea si starea spirituala si materiala a reuniunei;
- f) comitetulu tiene siedintie in prim'a Dumineca a fia-carei lune; despre acést'a se pórtá protocolu, care se verifica in diu'a urmatóre prin o comisiune alésa ad hoc constatátore din secretariu si doi membri de comitetu.

- g) Pentru aducerea de decisiuni valide se recere presentia a celui puţin cinci membri. Concluziunile se iau prin majoritatea absoluta a voturilor celor presentii.

VI. Drepturile si datorintiele oficialilor.

- § 7. a) Presedintele si, in absentia lui, vice presedintele conduce afacerile reuniunii, presiede in conferintele respective adunarile reuniunii; primesce corespondintele si dispune rezolvirea acelor'a prin secretariu prelunga contrasemnarea dinsului. Convoca comitetulu in tota luna odata in adunare ordinara si in casu de necesitate si de alta data in adunare extraordinara, in care presiede si compune impreuna cu comitetulu program'a conferintelor respective adunarilor generali, dispunendu membrilor ordinari pre acestea (?) prelucrarea unor teme pedagogico-didactice si preste totu literare, in casu de lipsa convoca impreuna cu comitetulu administratoriu reuniunea in adunare generala extraordinara.
- b) Secretariulu si in absentia lui unulu dintre cei trei membri de comitetu duce protocolulu adunarilor comitetului si impreuna cu unulu dintre cei trei membri ai comitetului — protocolulu adunarilor generale ale reuniunii; porta corespondintele reuniunii pre langa unu protocolu deosebitu.
- c) Casariulu primesce si pastreza banii reuniunii, nespesandu din aceia nici unu cruceriu fara de invoirea comitetului administratoriu alu reuniunii, avendu a ratiocina de toti banii primiti si spesati in fia-care adunare a comitetului si in fia-care conferintia, respective adunare generala a reuniunii.
- d) Controlorulu tiene in evidintia cas'a reuniunii, bine grijindu ca cas'a respective ratiocinulu casariului se fia in ordine buna si esactu, fiindu ambii respundietori in solidum despre averea concediuta lor; grijesce asemene, ca tacele stabilite sub p. III se intre regulatu dela membri si in casu de intardiere urgéza impreuna cu casariulu prin scrisori contrasemnate de presidiu incasarea prin inspectorii scolari tractuali.
- e) Bibliotecariulu are grija de cartile reuniunii, din cari imprumuta membrilor pre langa reversu spre folosire cate un'a doue pre timpu de doue luni, — cu coluvoirea comitetului administratoriu, — si pre timpu mai indelungatu.
- f) Membrii comitetului sunt datori a se infaciosia regulatu la adunarile comitetului si in casu de piedeca a suplini pre unulu séu altulu dintre oficialii reuniunii.

§ 8. Toti oficialii reuniunii voru purta functiunile gratuitu, si numai spesele ce le voru documenta in afacerile reuniunii li-se voru rebonifica.

VII. Drepturile si datorintiele membrilor.

§ 9. Membrii fundatori si ordinari au votu consultativu si decisivu in adunarile reuniunii; potu participa la alegerea oficialilor si potu fi alesi; bibliotec'a reuniunii o potu folosi gratuitu. Membrii binefacatori si onorari au votu consultativu.

De altmintrelea sunt obligati cu totii moralmente a concurge pe toate caile si a intrebuintia toate mijlocele legali si morali privitoare la bunastarea, infiorarea si inaintarea reuniunii.

VIII. Adunarea generala si activitatea ei.

- § 10. a) Adunarea generala a reuniunii se tiene in totu anulu odata pre timpul feriloru scolastice. Diu'a o defige adunarea generala precedinta. Pre langa acest'a comitetulu intrevine la Ordinariatulu diecesanu, ca acest'a se provoce cu 30 de zile mai inainte prin protopopi ca inspectori scolastici districtuali pre membrii reuniunii, a se presenta la adunare. Loculu tienerei adun. gen. pote fi ori si unde in raionulu reuniunii.
- b) Ca adunarea generala se pota aduce decisiuni valide, se recere presentia a unei treimi din numerulu membrilor ordinari.
- c) Tote decisiunile se aduce prin majoritatea absoluta a voturilor membrilor presentii; in casu candu voturile ar' fi egali, decide votulu presedintelui.
- d) Protocolulu adunarei generali se autentica indata dupa incheierea adunarei prin o comisiune constatatoare din presedintele si secretariulu reuniunii, precum si din trei membri alesi de adunarea generala.
- e) Totu la trei ani alege cu majoritate absoluta de voturi comitetulu — pote fi chiar din membrii, cari au functionatu si pana atunci ca atari;
- f) Demisionéza pre unulu séu altulu dintre oficialii séu membrii comitetului administratoriu — candu voru pretinde acest'a interesele reuniunii.
- g) Revede toate lucrarile comitetului administratoriu si preste totu superinspectionéza tota administrarea cauzelor si intereselor sale.
- h) Constatandu starea casei deduce bugetulu reuniunii pre timpul dela o adunare generala pana la cea procsima.
- i) Desbate si pune in lucrare insasi séu prin comitetulu administratoriu totu ce afla de lipsa pentru inaintarea scopului reuniunii.

IX. Dispositiuni generali.

§ 11. Reuniunea are unu sigilu cu inscriptiunea: „Reuniunea invetiatoriloru romani gr. catolici din giurulu Gherlei.“

§ 12. Reuniunea in toate afacerile sale si facia cu toate iurisdictionile se represiuta prin presedintele ei.

§ 13. Patronulu reuniunii invetiatoriloru romani gr. catolici din giurulu Gherlei este Ilustritatea Sa parintele Episcopu gr. cat. de Gherl'a.

§ 14. Statutele acestea intra in viétia din momentul ce capeta aprobare Pré Ven. superinspectiuni scolare diecesane si a Pré'naltului regimu; nici se póte schimbá intrensele ceva, decatu cu preinscien-tiarea si aprobarea acelor'a si prin majoritatea abso-luta a membriloru ordinari ai reuniunii. Dispositiuni mai detaiate spre inaintarea scopului reuniunii se potu face ori candu prin majoritatea membriloru adunarei generale; se recere inse, cá acelea se aiba base in statutele acestea.

§ 15. In casulu, candu reuniunea ar' trece preste sfer'a de activitate in privinti'a scopului seu si n'ar' observá strictu procedur'a determinata prin statutele acestea asia, incatu prin continuarea activitatiei sale s'ar' periclitá interesele statului séu ale membriloru reuniunii: atunci Inaltulu guvernul regescu o póte suspende fara amenare, si conformu rezultatului in-vestigatiunii ordinare, ce se va dispune dupa sus-pensiune, se caséza definitivu séu eventualminte se indruméza si indatoresce la observarea stricta a sta-tutelor sub pedépsa de desfiintiere.

§ 16. Decisiunile adunarei generali relative la averea reuniunii atatu in bani catu si in alte reali-tati, in casu candu aceea s'ar' desfiintá, se voru susterne inainte de a se esegutá Inaltului ministeriu regescu

Gherl'a in 16 Januariu 1879.

IV

B u g e t u l u

Reuniuneei invetiatoriloru romani din giurulu Gherlei pre anulu 1881.

Comisiunea esmisa din sinulu adunarei generale a Reuniunii invetiatoriloru romani din giurulu Gherlei — tienuta in Gherl'a la $\frac{5}{17}$ Octobre 1880 — pentru de a stabili bugetulu Reuniunii pre anulu 1881, — si-a simtitu fórte ingreunata resolvarea problemei sale prin inpregiurarea, ca cas'a Reuniunii inca nu dispune de nici o avere reala si si perceptiunile, prin cari are de a se infintiá si inavuti aceea, sunt mai multu probabile si eventuale decâtu secure, — pentru aceea s'a aflu silita a prevedé perceptiunile numai in o suma minima si conformu acesteia a limitá si erogatiunile, restringundu-le pentru acestu anu numai la trebuintiele neincungiuratu necesare si nici cum amenavere ale Reuniunii si si asia marginindu-le la o suma corespun-dietóre jumatatiei perceptiuniloru — precum urméza:

I. Perceptiuni.

Dela membrii ordinari	120 fl.—
» membrii fundatori, ajut. si sprijinitori	40 fl.—
In pretiulu diplomeloru (100 a. 40 cr.)	40 fl.—
Venite extraordinare (baluri, coruri sociale etc.)	30 fl.—
Sum'a 230 fl.—	

II. Erogatiuni.

1. Recuisite scripturistice — pentru comitetulu admi-nistrativu alu Reuniunii: corespondintie, protocélele siedintieloru comit., espeditiuni postale s. a.	15.—
2. Rubricarea si compactarea protocéloru Casa-riului si Bibliotecariului	6.—
3. Procurarea unui sigilu de imprimatu si a unuia de sigilatu	7.50
4. Tiparirea statuteloru Reuniunii si brosiurarea loru	12.—
5. Tiparirea diplomeloru pentru membri	12.—
6. Procurarea foiloru pedagogice romane »Scól'a Romana« si »Foi'a scolastica«	6.50
7. Procurarea unui organu pedagogicu germanu si a unui'a magiaru	14.—
8. Procurarea de opuri pedagogice	20.—
9. Spese neprevédute	22.—
Sum'a	115.—

Escedentulu de 115 fl, séu si mai mare ce ar' fi, se va trece cá bunu in bugetulu anului 1882 depu-ndu-se si pana la acelu terminu in cas'a de pas-trare din Gherl'a spre fructificare.

Gherl'a in 17 Octobre 1880.

N. F. Negrutiu.
Simeonu Oprea.

Ioanu Boieriu.
Ioanu Nemesiu.

Teodoru Tamasiu.

Corespondintia.

Naseudu, la inceputulu lui Decembre 1880.

Domniloru redactori!

Acordati-mi, ve rogu, domniloru redactori, pu-çina ospitalitate in colónele stimabilulu organu peda-gogicu, ce redactati, spre a ve semnalá unu abusu uritu, ce a inceputu, de unu timpu incóce, a se in-troduce in sinulu gimnasiului nostru. Regretu multu, ca sunt necesitatu a recurge la pasulu acest'a, dar' ve veti convinge, speru, si D-vóstra, din cele ce ur-méza, ca pentru ból'a acest'a nu este altu remediú decâtu publicitatea.

Dar' se revinu la obiectu.

In 29 ale lunei trecute, candu profesorulu ordi-nariu din clas'a II erá la congregatiune in Bistritia, unulu din profesorii, cari l'au suplinitu in aceea di, pare-mi-se la limb'a latina, intrebandu pre unu scolaru, déca au séu nu vre-o ocupatiune din acelu studiu, si scolarulu dandu unu respunsu negativu, respecti-vulu profesorulu suplinitoriu i-ar' fi replicatu dicundu-i: „Minti, vita cornuta, ca aveti!”

Veti fi, credu, de acordu cu mine, domniloru redactori, ca casulu prin sine este destulu de regre-tabilu; mai regretabilu inse, déca se va considerá, ca respectivulu este unu tineru profesorulu censuratu, si carele aspira a se face mane poimane directoru gimnasialu definitivu; cu multu mai regretabilu inse

devine casulu, de cum-va este adevratu, ce mi-se spune cá positivu, ca adeca facendu-i-se dintr'o parte imputari pentru atari titulaturi necualificabile, dinsulu, in locu de a dice: »Mea culpa, mea maxima culpa!« se incercà cu multa gravitate a-si justificà procedur'a cu provocare la — pedagogia, sustienendu adeca, ca »tractarea unui scolariu trebuie se fia in deplina conformitate cu educatiunea s'a de acasa.“

Va se dica, in ochii d-sale titulaturi cá »Minti, vita cornuta!« apartinu mijlóceloru educative! —

Ve marturisescu, domniloru redactori, ca atât'a ignorantia in lucruri pedagogice, cât'a transupira din cuvintele citate, n'asi fi presupusu nice candu dela unu profesoru gimnasialu si inca censuratu. Astadi tóta lumea pedagogica scie, ca vorbe mojicesci, cá cele de susu, nu sunt permise nici chiar' in scólele pentru copii de Indiani din Americ'a, cu atátu mai puçinu intr'unu gimnasiu dintr'unu statu civilisatu; nu. pentru ca o crescere brutala face ómeni brutali, a educá inse, in adevratulu intielesu alu cuventului, insemnéza a inaltia, a innobilá, a desvelí in junime ty-pulu si asemanarea lui Dumnediu. Unde nu se urméza astfelu, acolo scól'a a incetatu de a fi unu institutu de cultura. Educatiunea din scóla trebuie se fia mai ingrijita, mai liberala, mai umana decâtu educatiunea domestica, si póte se fia astfelu, pentru ca este pusa in man'a unoru educatori de profesiune, chiehati a cresce tinerimea — nu dupa traditiuni obscure, ci dupa principii pedagogice, lamurite si probate prin studiulu si esperienti'a unui lungu siru de generatiuni. Educatiunea tinerimei nu se face in conformitate cu starea actuala a neamului omenescu, ci in conformitate cu o stare viitóre mai ameliorata, mai perfecta, scurtu in conformitate cu idealulu omenimei.

Cum am disu, astadi tóta lumea pedagogica impartasiesce vederile acestea; numai profesorulu, de care m'am ocupatu, crede a puté ignorá tóta sciinti'a pedagogiei, elu carele, precum se vede, n'are scire nici de vechi'a sentintia strabuna: »Maxima debetur puero reverentia!«

Éca pentruce am disu la inceputu, ca in contra acestei bóle nu este altu remediulu decâtu publicitatea.

Cá granitieriu inse me simtiu datoriu a nu trece cu vederea unu abusu, carele este de natura a compromite tinerulu nostru gimnasiu, institutu fórtu scumpu nóue granitieriloru si façia cu care cauta se incete ori ce consideratiuni personale.

In prim'a linia este interesatu in cauza corulu profesoralu si cu deosebire aceia din domnii profesori, cari au contribuitu si ei la bunulu renume, de care se buhura deja tinerulu nostru gimnasiu, 'mi place a crede, ca ei voru luá de urgentia mesurile necesare.

spre a curatí institutulu de ból'a semnalata, a-lu curatí pana a nu vení patronii gimnasiului spre a-si face datorinti'a din alu loru punctu de vedere.

Unu granitieriu.

Bibliografia.

Aritmetic'a. Esercitiu practice cu frangerile decimale si vulgare. Practic'a italiana. Rapórtele si proportiunile. Regul'a de tri simpla si compusa. Calcululu procentelor, rabatelor si alu intereselor. Regul'a societatii simpla si compusa. Calcululu alegatiunei, alu suprafeçieloru si alu volumelor cubice. Pentru anii din urma ai scólei primare. Lucrata de Ioanu Dariu, invetiatoriu la scól'a primara romana din Satulungu. Manualu esaminatu de o comisiune de invetiatori si de profesori. Brasiovu. Editur'a libreriei H. Zeidner. 1881. Pretiulu unui esemplaru brosiuratu 45 cruceri (98 pagine).

Cu partea acést'a se completéza opulu, ce domnii Dogariu si Dariu si-au fostu propusu a dá in man'a scolariiloru dela scólele primare la tractarea computului. Prin elaborarea si publicarea »Aritmeticeii,« domnii autori au binemeritatu dela scólele nóstre. Cátu timpu pretiosu nu se pierdea pana acuma cu dictarea de teme practice pentru deprinderea reguleloru desvoltate prin propunere libera? Si câtu din invetiatorii nostri erau in stare a urmá la computu unu procesu metodicu si gradatu? »Aritmetic'a« Domniloru Dogariu si Dariu este chiehati a pune capetu acestoru neajunsuri.

Recomandamu deci cu tóta caldur'a tuturoru colegiloru dela scólele poporale »Aritmetic'a« Domniloru Dogariu si Dariu si anume din doue motive, antaiu spre a puté face unu progresu mai rapede si mai siguru la propunerea computului, adou'a spre a sprijiní intreprinderea unoru invetiatori zelosi cá D-nii Dogariu si Dariu, cu atátu mai vertosu, cu câtu D-loru sunt invetiatori poporali cá si noi si cunoscu trebuintiele scólei poporale din studiu si esperinti'a propria.

Unu invetiatoriu poporalu.

Varietati.

(Érasi carti oprite). Ministrulu magiaru de culte si instructiune publica a opritu partea antaia si a dou'a din »Carte de cetire,« prelucrata de o asociatia de invetiatori (Bucuresci, editur'a libreriei Socecu si Comp.) din cauza, ca partea geografica si istorica nu se potriveste cu vederile magiare.

(Voiesce si vei puté). In anulu 1879 congresulu nationalu alu bisericeii gr. or. din Transilvani'a si Ungari'a a votatu infiintarea unui fondu metropolitanu, pentru trebuintiele comune ale metropoliei. Acum'a aflamu din »Telegrafulu Romanu« (Nr. I ex 1881), cá acelu fondu a crescutu deja la 10.570 fl. 36 cr. Ce nu póte face zelulu si bunaintielegere!

canta mai cu deosebire sér'a, dupa-ce inseréza bine si diminéti'a fórte de diminéti'a. 5) Ea canta mai frumosu cá tóte celelalte paseri.

Recapit: Priveghitóra este o pasere cantátóra mica, de colóre rosie-cenusie, carea se nutresce cu vermi si cu saci de furnici. Tómn'a se duce dela noi, primavér'a vine de timpuriu. Ea canta mai frumosu ca tóte celelalte paseri, cu deosebire 'i place se cante diminéti'a si sér'a dupa-ce inseréza bine.

17. Cuculu.

1) Cuculu e o pasere de marime mijlocia. 2) Elu are colóre cenusie. 3) Cuculu oua in cuibulu altoru paseri. 4) Elu canta: cucu. 5) Noi 'lu audimu numai primavér'a pana aprópe de St. Petru.

Recapit: Cuculu e o pasere de marime mijlocie si de colóre cenusie, elu oua in cuibulu altoru paseri si canta: cu cu. Noi 'lu audimu numai primavér'a.

Nota: Afara de aceste paseri va mai tractá invetiatoriulu si altele: d. e. canarul, corbulu, uliulu, ciór'a, buh'a, gheonói'a, vrabi'a, mer'la, sturdiulu etc. Atátu pe acestea catu si pre cele descrise pana aci le va aratá invetiatoriulu, séu in natura de se potu, séu celu puçinu in chipuri bine desemnate

18. Stiuc'a.

1) Stiuc'a traiesce in apa. 2) Ea respira prin branchii. 3) Stiuc'a inóta. 4) Ea are corpulu acoperitu cu solzi. 5) Se nutresce cu bróscé, pesci si cu stiuci mici. 6) Din stiuca se pregatesce o mancare fórte buna.

Recapit: Stiuc'a e unu pesce rapitoriu, care se nutresce cu bróscé si cu pesci. Corpulu ei e acoperitu cu solzi si din ea se pregatesce mancare fórte buna.

19. Cipariulu.

1) Cipariulu este unu pesce lungu, gogonu si luciú. 2) Elu inca e bunu de mancare. 3) Ciparii se presescu cu deosebire prin lacuri mari. 4) Cipariulu se prinde cu retiú'a, séu cu saculu si cu vírsi'a. 5) Elu se manca séu fertu in zama de vérza, séu friptu, séu afumatu.

Recapit: Cipariulu e unu pesce lungu, gogonu si luciú, acarui carne e buna de mancare. Elu se afla mai cu deosebire prin lacuri. Se prinde cu saculu séu cu vírsi'a si se manca séu fertu, séu friptu, séu afumatu.

20. Hering'a.

1) Hering'a e unu pesce de marime mijlocie. 2) Hering'a se prinde cu saculu. 3) Ea se manca séu próspeta, séu serata, séu afumata.

Recapit: Hering'a e unu pesce de marime mijlocie, se prinde cu saculu si se manca séu próspeta, séu serata, séu afumata.

Nota: Dupa impregiurari se va mai luá si costresiulu, mrén'a, mihaltiulu, crapulu, pastravulu, ciprinulu etc. séu in natura séu in modele bine desemnate.

21. Musc'a.

1) Musc'a e unu animalu micu cu aripi. 2) Ea póte sburá si are 6 picióre. 3) Ea se nutresce din totu feliulu de mancare si din sange. 4) Musc'a e unu animalu fórte superatoriu atátu pentru omu câtu si pentru animale.

Recapit: Musc'a e unu insectu micu cu aripi si cu 6 picióre. Ea se nutresce din totu feliulu de mancare si din sange, de aceea e unu animalu fórte neplacutu atátu omului, câtu si animaleloru.

22. Albin'a.

1) Albinele sunt insecte mici de colóre sura cenusie). 2) Ele au câte 6 picióre cá si muscele. 3) Ele potu sburá. 4) Ele au in partea de dindereptu unu ghimpe, cu care inghimpa pre cei ce o nacajescu. 5) Albinele ne dau miere si céra. 6) Ele sunt fórte iubite de ómeni, de aceea le si prindu in cosiuri spre a se folosi de ele. 7) Ele traiescu in societate. 8) Preste érna dormu intr'unu somnu amortitoriu, din care numai primavér'a se destépta.

Recapit: Albinele sunt insecte mici de colóre cenusie si cu câte 6 picióre. Ele folosescu omului prin mierea loru cea dulce si prin cér'a cea folosítóra, de aceea ele si sunt iubite de ómeni. Déca le supera cineva, ele 'lu impungu cu ghimpele. Preste érna dormu intr'unu somnu amortitoriu.

23. Gândaculu de Maiu.

1) Gândaculu de Maiu séu carabusiulu e unu insectu de colóre aramia inchisa. 2) Elu e unu insectu aripatu. 3) Aripele sunt ascunse sub unu coperisiu tare. 4) Elu se vede numai prin Maiu. 5) Ei manca flori si foi de pe arbori. 6) Déca sunt multi, atunci sunt fórte stricaciosi pomiloru.

24. Fluturele.

1) Celu mai frumosu dintre insecte e fluturele. 2) Elu are 6 picióre si 4 aripi. 3) Ei se preumbla (sbóra) din flóre in flóre. 4) Ei depunu oue, din cari esu omide. 5) Omidele se nutrescu cu foi si frundie. 6) Sunt fórte mancacióse. 7) Ele sunt de aceea si fórte stricacióse.

Recapit: Fluturii sunt insecte fórte frumóse cu 6 picióre si cu 4 aripi. Ei sbóra din flóre in flóre. Din ouele loru esu nisce omide fórte stricacióse planteloru.

25. Furnic'a

1) Furnicele aunt insecte mici de colóre diferita. 2) Sunt mai multe specii de furnici. 3) Ele traiescu in societati mari. 4) Ouele loru sunt nutrementulu celu mai bunu si mai placutu priveghitóreloru. 5) Preste érna stau in amortire. 6) Ele sunt animale fórte active.

Recapit: Furnicele sunt insecte mici de colóre diferita, care traiescu in societati mari si sunt

de mai multe specii. Preste érna petrecu in amortire. Ele sunt animalele cele mai active.

26. Rim'a.

1) Rim'a este unu animalu lungu, rotundu si móle. 2) Ea traiesce in pamentu. 3) Rimele sunt unu nutrementu bunu pentru soboli si pentru paseri.

Recapit.: Rim'a e unu verme lungu, rotundu si móle, care traiesce in pamentu si e unu nutrementu bunu alu soboliloru si alu multoru paseri.

27. Melcii.

1) Melcii inca se tienu de vermi. 2) Ei sunt moi si acoperiti cu o materia fórte másgósa. 3) Sunt mai multe soiuri de melci. 4) Unii melci sunt bagati in case, altii nu. 5) Cei bagati in case ne dau prima. vér'a o mancare destulu de buna. 6) Melcii au córne moi si simtitóre.

Recapit.: Melcii sunt animale moi de colóre diferita. Cei mai multi au case, acestia ne dau o mancare buna primavér'a. Ei au antene pipaitóre.

28. Brósc'a.

1) Brósc'a are patru picióre. 2) Piciórele din-dereptu sunt mai lungi cá cele din ainte. 3) Sunt mai multe specii de brósc'e. 4) Brósc'a traiesce candu in apa, candu pe uscatu. 5) Brósc'a póte sari si inotá. 6) Ele s'audu adeseori cantandu primavér'a si vér'a. 7) Ea ocacaie. 8) Ele sunt unu nutrementu bunu alu cocostárciloru, cate odata unele din ele si omului. 9) Preste érna dormu in amortire in pamentu prin namolu.

Recapit.: Brósc'a e unu animalu cu patru picióre, ce traiesce candu in apa, candu pe uscatu. Ea sare si inotá. Primavér'a si vér'a se audu adeseori cantandu. Ele dau unu nutrementu bunu cocostárciloru si cate odata si ómeniloru. Preste érna dormu amortite in namolu.

29. Sierpii.

1) Sierpii sunt animale lungi si rotunde de marime feliurita. 2) Sierpele se târaiesce. 3) Unii din ei musca. 4) Sunt mai multe specii. 5) Unii din ei sunt fórte veninosi. 6) Preste érna dormu in amortire in pamentu.

Recapit.: Sierpii sunt animale lungi, rotunde de diferite colori si de feliurite specii si marimi, ei se târaiescu. Unii din ei sunt veninosi. Preste érna stau in amortire in pamentu.

c) Comparatiuni.

Vac'a si gâsc'a.

a) *Asemenari*: 1) Vac'a e unu animalu domesticu, gâsc'a inca. 2) Vac'a e acoperita pe trupu, gâsc'a inca. 3) Vac'a are picióre, gâsc'a inca. 4) Vac'a manca érba si grauntie, gâsc'a inca. 5) Vac'a ne folosesce cu carnea si grasimea ei, gâsc'a inca.

b) *Neasemenari*: 1) Vac'a este cu multu mai mare decatu gâsc'a. 2) Trupulu vac'e e acoperitu cu peru, alu gâsc'e cu fulgi. 3) Vac'a are patru picióre, gâsc'a doue. 4) Vac'a are o copita crepata, gâsc'a are degete. 5) Vac'a are botu, gâsc'a ciocu. 6) Vac'a are córne, gâsc'a nu. 7) Vac'a manca fênu, paie, gâsc'a nu. 8) Vac'a nasce feti vii, gâsc'a oua. 9) Vac'a mugesce, gâsc'a gâgaiesce. 10) Vac'a traiesce numai pe uscatu, gâsc'a si pe apa. 11) Pelea vac'e se lucra, a gâsc'e nu. 12) Gâsc'a póte sburá, vac'a nu.

Porumbulu si albin'a.

a) *Asemenari*: 1) Si porumbulu si albin'a au aripi. 2) Si porumbulu si albinele au picióre. 3) Si porumbulu si albin'a sunt animale folositoare omului. 4) Sunt porumbi domestici si selbatici, albine inca.

b) *Neasemenari*: 1) Porumbulu este cu multu mai mare cá albin'a. 2) Porumbulu are doue aripi, albin'a patru. 3) Porumbulu are 2 picióre, albin'a siese. 4) Porumbulu are fulgi pe trupu, albin'a nu. 5) Porumbulu are ciocu, albin'a nu. 6) Porumbulu se nutresce cu grauntie, albin'a cu sucu din flori. 7) Porumbii se manca, albinele nu. 8) Albin'a ne dá miere si cêra, porumbulu nu. 9) Albinele au unu ghimpe, porumbii nu. 10) Albinele petrecu érn'a in amortire, porumbii nu.

Sierpele si cipariulu.

a) *Asemenari*: 1) Amendoi au trupu lungu si rotundu. 2) Amendoi sunt goli. 3) Amendoi sunt fara picióre. 4) Cipariulu traiesce in apa, sierpele inca póte traí si in apa.

b) *Neasemenari*: 1) Cipariulu are nisce aripióre, sierpele n'are. 2) Cipariulu are branchii, sierpele nu. 3) Cipariulu traiesce numai in apa, sierpele mai multu pe uscatu. 4) Cipariulu se manca, sierpele nu. 5) Sierpele se apera prin musicare, cipariulu nu. 6) Sierpele petrece érn'a in amortire, cipariulu nu.

d) Clasificarea animaleloru.

a) Domestice si selbatice.

Déca chemi canele, care te cunoşce, vine la tine; déca chemi unu epure, fuge. Candu vrei se prindi o vrabia, sbóra. Déca te duci pe langa unu calu séu prelanga o vaca, nu fugu.

Epurele fuge, pentru ca i frica de omu, totu asemenea vrabi'a. Canele, calulu, vac'a nu se spariu de omu, de aceea sunt animale, la care le este frica séu se sparia de omu si la care nu le este frica.

Déca-i fóme canelui, 'i dai ceva demancare. Epurele trebue, ca elu singuru se si-o caute. Calulu si vac'a se nutrescu de ómeni, vrabi'a si epurele nu.

Calulu, vac'a si canele, fiindu-ca stau mai tot-déun'a prelanga cas'a omului si se nutrescu de elu, se numescu animale de casa séu domestice. ér' epurele, vrabi'a, fiindu-ca nu prea stau prelanga

cas'a omului si nu se nutrescu de elu, se numescu animale selbatice.

Oi'a, capr'a, porculu, gain'a, gâscele etc. inca sunt animale domestice. Mai spune si tu vre-o cate-va animale domestice! Pentru ce se numescu aceste animale domestice?

Lupulu, ursulu, cerbulu, capriór'a, veveriti'a etc. sunt animale selbatice. Spune-mi mai multe animale selbatice! Pentru ce se numescu aceste animale selbatice?

Asiadar' deosebimu animale domestice si selbatice.

Recapitulare: *Animale domestice sunt acelea, care traiescu prelunga cas'a omului si se nutrescu de elu.*

Animale selbatice sunt acelea, care le este frica de omu si nu se nutrescu de elu, ele 'si sciu cautá singure nutrementulu loru.

b) Clasificarea dupa modulu de vietuire, dupa locul unde petrecu si dupa aceea cu ce se nutrescu.

Déca amu aruncá o pisica in apa si nu ar' puté esi mai curendu, s'ar' inecá. Ea nu póte se traiésca in apa. Stiuc'a, cipariulu etc. traiescu totu-déun'a in apa, pisc'a totu-déun'a pe uscatu, totu asia: canele, oi'a, porculu, calulu etc.

1) Sunt animale, care traiescu pre uscatu, si animale care traiescu in apa.

Gâsc'a si rati'a mergu adeseori si pe apa, dar' nu traiescu cá stiuc'a séu pastravulu d' e. in apa, ele innóta pe apa si mai de multe ori ambla pre uscatu.

2) Sunt animale, care traiescu si pe uscatu si pe apa.

Sobolulu, rim'a, etc. traiescu prin pamentu; de aceea:

3) Sunt animale, care traiescu prin pamentu.

Brósc'a, sierpele, etc. traiescu candu pe uscatu, candu in apa.

4) Sunt animale, care traiescu candu pe uscatu, candu pe apa.

Vac'a manca érba, fênu, paie; canele carne, óse si pane. Canele nu manca fênu, vac'a nu manca carne. Deci animalele n'au tóte totu unu feliu de nutrementu.

Vac'a se nutresce cu érba, fênu, etc. érb'a si fênu se numescu c'unu cuventu plante. De aceea dicemu ca vac'a se nutresce cu plante. Totu asia: calulu, oi'a, omid'a, fluturii etc.

5) Unele animale se nutrescu cu plante.

Sobolulu se nutresce cu vermi, asia-dar' cu animale. Totu asia ciór'a, bardia, paiengenulu etc.

6) Unele animale se nutrescu cu alte animale.

Gain'a manca bucurosu grauntie, rupe (ciupescu) cate odata si érba tinera, manca inse si rime, deci ea se nutresce cu plante si cu animale. Totu asia: rati'a, vrabi'a, vulpea, porculu etc.

7) Unele animale se nutrescu si cu plante si cu animale.

Recapitulare: Sunt animale care traiescu pe si in pamentu, pe apa si in apa, candu pe apa candu pe uscatu. Unele din ele se nutrescu cu plante, altele cu animale, altele si cu plante si cu animale. Unele din ele traiescu pre langa casele ómeniloru, altele pe campu, altele prin padure. (Esemple).

(Va urmá).

Apelu

catra poporulu romanescu, in caus'a espositiunei nationale, care se va deschide

in 27|15 Augustu 1881 la Sibiu.

S'au implinitu 18 ani, de candu se infintiasc pe teritoriulu Transilvaniei la Brasiovu, cea de antaiu espositiune de manufacture si de produse, adunate numai dela individi si familii de nationalitate romanésca. Incercare mai multu improvizata, modesta, compusa din vre-o doué mii si doué sute de obiecte, ea totusi a lasatu in memori'a contimpuraniloru cele mai placute impresiuni, au avutu si rezultate positive, atátu spirituali câtu si materiali pentru scopurile asociatiunei nóstre.

Pana in a. 1862 opiniunea strainiloru erá, cá in manile poporului nu se afla nici unu ramu de industria, éra multi si mai exagerá dicundu, cá Romanulu nici nu este aptu pentru cultivarea profesiuniloru si cu atátu mai puçinu pentru industri'a mare (fabrice) si pentru artile frumóse.

Interese de ordine superióre si chiar vitali obligá pe natiune, in casulu de fáçia pe asociatiunea transilvana, se dea poporului ocaziune de a face se dispara acelu prejudetiu periculosu, si tot-odata se afle prin mijlocirea unei espositiuni, a unei piatie comune nationale, déca se deprinde elu macaru in unele ramuri ale industriei si care ar' fi acelea; indata se se intrebe, déca geniulu si temperamentulu seu 'lu tragu séu nu, spre cultivarea artiloru si a meseriiloru. Acést'a trebuiá se se scia cu atátu mai virtosu, cá intrarea unei parti considerabile a poporului nostru pe terenulu industrialu a si ajunsu a fi o cestiune de viétia pentru deusulu

Este o axioma adoptata de cei mai renumiti economisti si barbati de statu ai timpului nostru,

care suna: Nici unu poporu, care nu cultiva artile si industri'a, nu are dreptu a-se numera între popórele civilisate.

Si érași alt'a, totu asia de apodictica: Popórele lipsite de industria, n'au viitoriu.

Barbatii cei mai luminati ai natiunei nóstre au datu si pana acum'a probe de ajunsu, cá densii sunt petrunsi de adeverulu acestoru doctrine.

Trei adunari generali ale asociatiunei transilvane din trei parti ale tieiei, adeca dela Símleu, Sighhisior'a si Turd'a, petrunse de adeverurile atinse mai in susu, au enuntiatu in unanimitate, imperiós'a necesitate de a infintiá a dou'a espositiune, éra a trei'a, cea din Turd'a, a impusu realizarea espositiunei in termini clari, comitetului seu centralu. Cu acést'a inse nu a dispensatu pe nici unu membru alu asociatiunei transilvane dela nobil'a si patriotic'a indatorire de a face fia-care din partea s'a totulu, pentrucá espositiunea dela Sibiiu, a carei deschidere e defipta pe 27/15 Augustu 1881, se aiba rezultate cátu se póte mai dorite si imbucuratóre.

Din partea s'a, subscrisulu comitetu vine cu acestu apelu alu seu, spre a se adresá in acést'a in-treprindere de importantia suprema, nu numai catra membrii asociatiunei transilvane pentru literatur'a si cultur'a poporului romanu, ci catra tóte clasele societatiei romanesci, catra tóte familiile si persónele inteligente si inspirate de ideile adeveratei civilisatiuni, cá se binevoiésca a-i veni in ajutoriu cu puterea cuventului indemnandu, éra prin fapta, mergundu inainte cu esemplu intru inavutirea viitórei espositiuni cu obiectele cele mai variate, din tóte ramurile activitatiei omenesci. Nimicu se nu ne para neinsemnatu din câte lucruri produce natur'a pe urm'a laborei omului, din câte tiene ea ascunse in sinulu seu si astépta, cá omulu se le descopere si folosésca; nici unu obiectu de industria si de arta, din câte potu se ésa din mani romanesci, se nu despretiuimu. Scopulu espositiunei nóstre nu este, cá se ne producemu din simpla vanitate cu ceea ce nu avemu si ce inca nu suntemu in stare de a produce, ci cu totulu altulu: Se ne presentamu noue insine asia precum suntemu astadi, pentrucá se scimu de unde trebue se continuamu in diu'a de mane. Nici o ilusiune se nu ne facemu; dara nici acelu pessimismu destructoru se nu-'lu nutrimu, cá si cum industri'a si tóte productele labórei poporului romanescu nu ar' insemná nimicu in lupt'a universalu pentru esistencia. Fia productele industriei poporului nostru ori cátu de primitive, cáci elu cu acelea s'au ajutat intr'o viétia nu de sute, ci de mii de ani. Pre candu republic'a Romei antice erá intru tóta splendórea s'a, carulu si aratrulu, cas'a si imbracamintea poporului din Itali'a se presentá pe monumente, pe unni si medalii in forme mai primitive,

decátu le vedemu pe acelea la poporulu nostru intru o parte considerabila a provinciiloru locuite astadi de elu. Este inse si numai o cestiune de apretiare si de gustu a tiené cineva, cá d. e. o multime de mode in porturi din dilele nóstre, nu ar' fi curatu caricature pe langa constumele antice, in care ni-se presenta consuli si pretori, imperatori si tribuni militari, senatori si cavaleri, éra mai virtosu matrónelle si ficele loru. Din tóte acelea costume antice affi cele mai invederate urme in costumele diverse ale poporului preste totu, pe unde civilisatiunea falsa, introdusa de speculanti straini si amesteculu cu costume barbare, nu le-au schimositu si deterioratu.

A purcede in modu taxativu si a specificá obiectele apte pentru espositiune, ar' insemná cá voimu se trecemu departe preste scopulu unui apelu. De altmentrea subscrisulu comitetu nu a lipsitu a-si implini si in acestu punctu misiunea atunci, candu in cursulu acestui anu a esmisu o comisiune din sinulu seu, spre a elaborá unu planu de espositiune, care a si fostu prezentatu adunarei generale din Turd'a.

Cadrulu acelu planu este atátu de vastu, in cátu ar' inceapa in tr'ensulu, nu o prea modesta espositiune partiala, ci chiar si universalu.

Spre a facilitá publicului cunóscerea acelu planu, aflamu cu cale a-lu anexá la acestu apelu sub A). Spre a intimpiná ori ce indoiéla s'ar puté nasce in unii doritori de a participá la espositiunea asociatiunei nóstre, subscrisulu comitetu 'si tiene de a s'a datorintia a declará cá:

Tóte obiectele, de ori-ce natura si valóre, câte se voru trimite la acést'a espositiune, sunt si remanu drépta proprietate a fia-carui participante asia, cátu acelea se voru restitui fia-carui indata dupa inchiderea espositiunei, pe temeulu registreloru, care voru fi purtate in tóta regul'a, si numai acelea obiecte voru remanea la asociatiune, pe care proprietarii loru se voru simti indemnati a le doná de buna voia, din generositate si patriotismu, in favórea fondului asociatiunei transilvane.

Mijlócele de comunicatiune in epoc'a nóstra s'au inmultitu, precum n'au mai fostu nici-odinióra, si cu transportulu facilitatu s'au micioratu si spelele in proportiuni considerabile, atátu la calile ferate, cátu si la postele cu deligence comune.

Unu regulamentu alu espositiunei, pe care 'lu annessamn sub B) cuprinde informatiunile necesare despre modulu participarei la aceeasi.

Pentru-cá afacerile espositiunei se mérga cátu se póte mai promptu si mai regulatu, s'a alesu unu comitetu specialu, constatoriu din ddni membri: Bar. D. Ursu, G. Baritiu, Ioanu Popescu, Visarionu Romanu, Parteniu Cosm'a, Alexandru Lebu, Dr. Dan. P. Barcianu, Eugeniu Brote, Dim. Comsi'a, care s'a